

Kennis maken met Sint-

Natuurpunt Gent heeft met Sint-Martens-Latem een natuurrijke kern aan haar afdeling toegevoegd. Mede dankzij schilders en dichters is Sint-Martens-Latem ver buiten haar grenzen bekend geraakt. Minne, Van de Woestijne, Van den Abeele, De Saedeleer, De Smet, Permeke en vele anderen vereeuwigen dit dorp met penseel en dichtkunst.

NATUURPUNT KERN LATEM

Niet zelden staat de Leie centraal in hun werk. Sint-Martens-Latem wordt omarmd door Leiemeanders en een groot deel van het landschap en de natuur in Sint-Martens-Latem is bepaald en gevormd door deze rivier. Denk maar aan de immense rivierduinen, (fossiele) oeverwallen, donken, komgronden, kouters, De Leie vormt ook de cruciale link tussen ons lint aan reservaten vertrekkende van de Bourgoyen-Ossemeersen, de Assels, de Keuzemeersen tot de Latemse meersen. Als je weet dat de afstand tussen de Latemse meersen en de Bourgoyen in vogelvlucht minder dan vijf kilometer bedraagt dan beseft je hoe intens de band tussen beide reservaten is. De smienten die je overdag kan waarnemen in het Gentse reservaat vind je 's nachts dan ook vaak terug in Sint-Martens-Latem. Wie tijdens de wintermaanden 's avonds in de Latemse meersen rondwandelt, zal na zonsondergang niet lang moeten wachten op het gefluit van overvliegende smienten die op zoek gaan naar een rustige plek om te grazen.

In dit artikel maken we kort kennis met Sint-Martens-Latem. Het is de bedoeling om een kort en bondig overzicht van de natuur in dit dorp te geven. In latere nummers van

Snep! is er ruimte om dieper in te gaan op de verschillende onderdelen. Zeker over ons natuureservaat de Latemse meersen zal nog vaak te lezen vallen in deze Snep.

Sint-Martens-Latem: landschappelijke eenheden

Martens-Latem

De Leie ter hoogte van Deurle met zicht op de meersen van Leerne

Een dorp op de grens tussen stad en platteland

Wie via de Kortrijksesteenweg (N43) vanuit de Sterre richting Deinze rijdt merkt al gauw dat de grens tussen stad en platteland niet (duidelijk) meer te maken is. Een groot deel van de gemeente is verkaveld, maar in het noordelijk deel zijn met de Latemse meersen, de Latemse golf en het Warandebos nog enkele mooie open of beter onbebouwde plekken bewaard gebleven. Ten zuiden van de N43 komt de open ruimte steeds meer onder verstedelijkingsdruk te staan met serrebouw, verkavelingen, manèges, herten'farms',

Vandaar ook dat men bij de afbakening van het grootstedelijk gebied Gent er ernstig over nadenkt om delen van de gemeente mee op te nemen. Ruimtelijk en planologisch gezien is dat een logische stap, maar maatschappelijk zal dit niet evident te vertalen zijn. Hoewel een groot deel van de inwoners recent ingeweken zijn en niet steeds een sterke binding hebben met Sint-Martens-Latem, leeft hier nog een intens dorpsgevoel. Zo is het fusieproces tussen Latem en Deurle nog niet

door iedereen verteerd en de gemeenteraadsleden zijn er zich sterk bewust van dat ze bij hun beslissingen, het toekennen van mandaten, ... best rekening houden met de inwoners van Deurle. Volgende anecdote is illustratief. Toen enige jaren terug het feestcomité van Sint-Martens-Latem een activiteit wou organiseren in het gemeenschapslokaal van Deurle naar aanleiding van de doortocht van de Ronde van Frankrijk, leidde dit tot een fikse dorpsrel. Het Latemse feestcomité borg zijn plannen op om de dorpsvrede te herstellen.

Het lint van bebouwing langs de N43 snijdt ons dorp middendoor. Terwijl het noordelijk deel bestaat uit kouters, rivierduinen en meersen bevinden we ons in het zuidelijk deel voornamelijk in het bulkenlandschap. In het noordelijk deel bevinden zich beide dorpskernen, Deurle en Sint-Martens-Latem. Tussen de prachtige beukenlanen en oude bosfragmenten vinden we de mondaine villa's die het karakter van Latem en Deurle bepalen, terwijl in het zuidelijk deel naast een aantal kleine historische hoeves vooral recente verkavelingen zijn te vinden.

Ten zuiden van de N43: Hooglatem

De recente verkavelingen ten zuiden van de N43 hebben veel te lijden onder wateroverlast en de bewoners moeten redelijk vaak met lede ogen toezien hoe het water hun huizen bedreigt. Volgens bepaalde bronnen zouden in dit gebied een dertigtal jaar terug nog broedgevallen van de watersnip zijn opgetekend! 'Hooglatem', zo heet dit heel laag gelegen kwelgebied, is eigenlijk ongeschikt als woongebied. Het gemeentebestuur is nu koortsachtig op zoek naar oplossingen om de wateroverlast tot een minimum te beperken. Het ziet er opnieuw naar uit dat de gemeenschap zal opdraaien voor de lasten terwijl de immobiliëngroepen met de winsten gingen lopen.

In het gemeentelijk natuurontwikkelingsplan (GNOP) werd een voorstel uitgewerkt om van de nood een deugd te maken. Water brengt immers een heel pak kansen met zich mee om natuurwaarden in de wijk te brengen. Indien de waterkwaliteit van de twee beken (de Nazarethbeek en de Hooglatembeek) die de woonwijk omknellen, zou verbeter-

Van boven naar onder:

- Centrale open plek tussen Latem en Deurle: The Royal Latem Golf Club. Extreem recreatief maar toch ook nog heel wat natuur.
- Stedelijke druk op het bulkenlandschap in het zuidelijk deel van Latem-Deurle. Serres, manèges en maïsackers verdringen de knotwilgenrijen en vochtige graslanden van weleer.
- Aan het wijkcentrum "de Oase" wordt een bufferbekken gepland om wateroverlast in Hooglatem te vermijden. Nu reeds is deze plek gekend om zijn overwinterende bokjes.

ren, dan kan je prachtige natuur in de wijk verwachten. Momenteel wordt zowat al het afvalwater van Sint-Martens-Latem en Deurle ongezuiverd in deze beken geloosd maar het is de bedoeling dat dit via een collector en een persleiding naar het zuiveringsstation in de Ossemeersen zou worden gebracht. In het GNOP wordt een plan ontvouwd om de beken waar mogelijk wat meer ruimte te geven zodat ze ruimte krijgen om gecontroleerd te overstromen. Voor en na de wijk zou een wachtbekken aangelegd worden om de piekdebieten de baas te kunnen. In het GNOP wordt voorgesteld om deze bekkens natuurgericht aan te leggen zodat nieuwe moeraszones worden gecreëerd. Via een grachten- en dijkstelsel in en om de wijk zou een soort woonpolder ontstaan. Langsheen de beken zouden recreatie-assen worden aangebracht zodat veilige en aangename fiets- en wandelverbindingen ontstaan in de wijk. Wonen, natuur, recreatie en waterbeheer zouden hier optimaal worden geïntegreerd.

Bossen en hooilanden, of wat daarvan resteert

Afwachten of die mooie plannen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd want de druk op de resterende open ruimte is er bijzonder groot. Jammer, want er zijn nog unieke natuurrelicten terug te vinden. De populierenbossen vertonen kenmerken van oude bossen. Dit is onder meer te merken aan de talrijke grote keverorchissen die er bloeien en aan de aalbes die massaal in de struiklaag voorkomt. Gedurende de winterperiode vinden we hier heel wat houtsnippen die overigens tijdens de trekperiode ook in de tuinen voorkomen.

De recente woningbouw en de toenemende bemestingsdruk hebben heel wat schade aangebracht aan de vegetatie. De mooiste dottergraslanden in dit deel van Latem zijn tijdens de jaren '90 jammer genoeg verdwenen. Achter de Bowling is een prachtig hooilandrelict vooralsnog gespaard gebleven. De sloten zijn er gevuld met waterviolier en soorten als brede orchis, zwarte zegge, waterbies, trosdravik, ruw walstro en blaaszegge komen er nog voor.

Bulken

Naarmate we meer opschuiven richting Deurle (we blijven nog ten zuiden van de Kortrijksesteenweg) komen we in de hoger gelegen zandleemgronden terecht. Ook hier werden de meeste graslanden omgezet in akkers. De vele knotbomenrijen herinneren nog aan het vroegere 'bulkenlandschap'. De steenuil en de ringmus die in knotbomen broeden, komen hier dan ook nog talrijk voor. Ook de Kievit en de gele kwikstaart zijn er opvallende broedvogels. Tijdens de trekperiode treffen we er soms kwartels aan. In enkele van die houtkanten tonen de bosanemonen aan dat deze houtkanten ooit nog deel uitmaakten van een groot boscomplex, het reeds lang verdwenen Schelدهolt. Het gebied sluit aan bij de Hospicebossen in Nazareth en in het GNOP wordt voorgesteld om dit boscomplex tot in Latem uit te breiden.

Rivierduinen ten noorden van de N43

Wie Sint-Martens-Latem zegt, spreekt immers over bos. Het is juist dat Latem en Deurle lange tijd bestonden uit een groot boscomplex. De grenzen van het middeleeuwse Warandebos zijn nu nog perfect af te lezen in het landschap. We bevinden ons nu in het rivierduinengebied van Sint-Martens-Latem ten noorden van de N43. In die historische bosranden vinden we o.m. de eikvaren. Eind 18de eeuw werd de laatste wolf uit de streek er gevangen en gedood, de laatste das legde het loodje op het einde van de 19de eeuw.

Steeds meer bossoorten moesten er in het bijzonder na de Tweede Wereldoorlog de plaats ruimen voor de voortschrijdende verkavelingen. Toch weten heel wat soorten zich in de oude beukenbestanden te handhaven. De bosuil en de boomklever zijn er talrijk aanwezig. De gekraagde roodstaart is een zomergast en ook de zwarte specht komt er soms tot broeden. Een waarneming van eekhoorn behoort steeds tot de mogelijkheden. Soms zijn er verrassende gasten tijdens het broedseizoen zoals houtsnip, appelvink en vuurgoudhaantje.

Centraal in het dorp vind je nog een laatste relict van het Warandebos, lokaal gekend als het 'bos Van Schoten'. Opvallend hier is de populatie kuifmezen. Ook vleermuizen zijn er talrijk, met onder meer een mooie populatie laatvliegers, rosse vleermuizen en ruige dwergvleermuizen. Het golfterrein van Sint-Martens-Latem sluit aan bij dit laatste stukje Warandebos. Samen vormen ze centraal in het dorp een mooie open kern. De grasmat van de golf wordt uiteraard intensief beheerd maar desalniettemin vinden we in verloren hoekjes nog een aantal relicten van droge heide en aan zand gebonden planten zoals zandblauwtje, schermhavikskruid en valse salie. Een onder-

zoek naar de insectenfauna van deze landduinen dat in 2000 werd afgerond, toont aan dat het gebied van belang is voor een aantal zeldzame insectensoorten. Het laatste broedgeval van de hop werd er in 1969 genoteerd en mogelijk verdween deze broedvogel samen met de naar verluid voordien heel talrijk voorkomende veenmol.

De Latemse kouter

De Latemse kouter, gekend om zijn molen is nu bijna volledig ter ziele gegaan. Nadat de landbouw verdween en braaklegging de woningbouw vooraf ging kon de attente Latemenaar nog éénmaal genieten

van de korenbloemen en klaprozen die deze zandgronden eeuwenlang hebben gesierd. En toen werden ze bebouwd of moesten ze netjes plaats ruimen voor één van de vele siertuinen. Nu het schepencollege beslist heeft om het laatste stukje onbebouwde Kouter om te vormen in een 'groene' parking hoeft de natuur van dit stukje woongebied in Latem niet veel meer te verwachten.

De Latemse meersen

Tenslotte komen we terecht bij de parel aan de kroon, 'De Latemse meersen', langs de Leie. Natuurpunt Gent kern Sint-Martens-Latem bouwt hier al enkele jaren een

Van boven naar onder:

- De Nazarethbeek vraagt voldoende ruimte om inwoners van Hooglatem te behoeden tegen wateroverlast (links).
- Op de grens tussen Latem en Sint-Denijs-Westrem vinden we in het Laat-middeleeuwse bulkenlandschap nog enkele oude boskernen. Keverorchis, rode kornoelje en aalbes voelen er zich thuis (rechts).
- De Latemse meersen (links)
- Wandelbos in Deurle: één van de laatste onbebouwde rivierduinen (rechts)

natuurreservaat uit. Momenteel zijn ongeveer 25 hectare in beheer bij Natuurpunt. Soortenrijke vochtige hooilanden, bloemrijke ruigtes, zeggenvegetaties, kleine bosjes, houtkanten en een boeiend slotenpatroon vormen de ingrediënten van ons uniek reservaat. Het is een belangrijke schakel tussen de Bourgoyen en de Assels, stroomafwaarts de Leie, en de meersen van Ooidonk, stroomopwaarts. De botanische waarde is ongekend in de streek maar jammer genoeg verdwijnen er nog regelmatig plantensoorten op percelen die nog niet in beheer zijn als natuurreservaat. Gelukkig komen kwetsbare soorten als dotterbloem, pijptorkruid, grote ratelaar, moeras-vergeet-me-nietje, holpijp, egelskop, koekoeksbloem, kikkerbeet,... in de door ons beheerde delen nog talrijk voor.

Het gebied staat onder druk van vertuining maar ook de watervervuiling (voornamelijk door een slecht-

werkend rioleringsstelsel) staat een verdere ontwikkeling van de natuurwaarden in de weg. Een natuurinrichtingsproject dat door ons samen met de Administratie voor Milieu, Natuur, Landinrichting en Waterbeheer (AMINAL), Afdeling Natuur en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) wordt uitgevoerd, moet pogen om het tij te keren. Dit jaar worden de eerste inrichtingsmaatregelen uitgevoerd.

Over de Latemse meersen, haar prachtige natuur, onze beheers- en aankoopinspanningen en het natuurinrichtingsproject verneemt u in de volgende nummers van Snep! nog een pak meer.

Van boven naar onder:

- De Latemse molen: machtig relict in een volgebouwde kouter
- Oude Beaupré-klonen in de Latemse meersen: "zo krom maken ze ze niet meer"
- Nieuw begrazingsblok in ons natuurreservaat
- Enkele forse knotwilgen in de Latemse meersen geknot door de Natuurpuntploeg.

Kennis maken met Sint-Martens-Latem

Wandeling in de Latemse Meersen op zaterdag 13 april

Wie de Latemse Meersen van nabij wil leren kennen is welkom op de wandeling van Natuurpunt Gent op zaterdag 13 april. We vertrekken om 14 uur aan het cultureel centrum in de Kwakstraat te Sint-Marten-Latem. (Vertrekkende vanaf de kerk, de kerkstraat in en dan eerste straat rechts, steeds rechtdoor tot op de parking).

Info-avond over het Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan (GNOP) op vrijdag 17 mei

Vanaf 20 uur geeft GNOP-auteur Tom Embo een informatie-avond over het Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan. De inhoud van bijgaand artikel wordt toegelicht. Er wordt gefocust op de relatie tussen het GNOP en het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan dat momenteel wordt voorbereid door het gemeentebestuur. De info-avond vindt plaats in de oude brouwerij die gelegen is in het dorp vlakbij de kerk van Sint-Martens-Latem. In samenwerking met de gemeentelijke Mina-raad

Fietstocht doorheen Sint-Martens-Latem op zondag 12 mei

Wie Latem wil leren kennen vanop de fiets kan op 12 mei mee met Johan De Bondt. Johan maakte het bermbeheersplan van de gemeente op, maar hij zal zeker ook oog hebben voor andere natuur in de gemeente. Deze activiteit kadert binnen de open dorpdagen. Vanaf zaterdagmiddag 11 mei stellen alle gemeentelijke verenigingen zich voor in de feesttent aan het dorp en ook Natuurpunt zal aanwezig zijn. De fietstocht start om 10 uur aan het gemeentehuis van Sint-Martense-Latem. Wie op 13 april de wandeling miste krijgt op 11 mei om 10 uur een tweede kans. Afspraak aan het gemeentehuis.